

Nr 5.

Ankom till Riksdagens kansli den 13 april 1912 kl. 5 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5,
angående herr Söderbergs i Stockholm motion, nr
251, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrät-
tande af arbetsförmedling för sjöfolk m. m.*

I motion inom Andra kammaren, nr 251, har herr *Ernst Söderberg* hemställt, att Andra kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranleder, om förslag

dels till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling och

dels till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Till stöd för denna hemställan har motionären anført följande:

Förlidet år framlade herr Ch. Lindley i Andra kammaren en motion nr 190, hvori gjordes följande hemställan:

Motionen.

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida de nu till sjömanshusen utgående s. k. hyresafgifterna kunde afskaffas,

eller ock, därest detta ej kan bifallas,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling,

samt utredning och förslag till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

I motiveringen påpekades bl. a., att man bland fartygsbefäl och sjöfolk sedan länge har ansett den nu utgående hyresafgiften såsom en orättvis pålaga, hvilken sedan många år har varit afskaffad i de flesta andra länder. Skall denna pålaga kvarstå, måste i ersättning härför gifvas godtagna förmåner. Lämpliga sådana vore inrättandet af en maritim arbetsförmedling samt upprättandet af en arbetslöshetsförsäkringskassa.

Beträffande den första uppgiften så finnes den inrymd i nu gällande instruktion för sjömanshusen och är det för fyllande af denna uppgift, som sjömanshusombudsmannainstitutionen har tillkommit. Sjömanshusen ha emellertid uraktlåtit att på nöjaktigt vis fullgöra detta sitt åliggande och dessutom bör denna arbetsförmedling organiseras på ett mera tillfredsställande sätt genom utbyte af rapporter sjömanshusen emellan, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetssökande och platser.

I fråga om det här sist framställda yrkandet, så kan det kanske sägas, att det är väl mycket begärtdt, att sjöfolket skall få sin arbetslöshetsförsäkringsfråga löst, innan den kommit öfriga yrkesarbetare tillgodo. Annars plägar det ju vara motsatsen, och sjöfolket har vanligtvis fått vänta otroligt länge på de reformer, som kommit öfriga arbetare till del. Så t. ex. ha de ännu icke kommit i åtnjutande af den år 1901 antagna olycksfallsförsäkringslagens förmåner, äro fortfarande i afsaknad af all yrkesinspektion m. m.

En arbetslöshetsförsäkringskassa för sjöfolket är för öfrigt lättare att anordna än för öfriga arbetare. Staten för själf registret öfver deras anställning, då utmönstring sker, och genom sjömanshusen kan den utan vidare svårigheter ordna afgifternas inbetalande genom afdrag å hyran, med eventuellt förhöjda förhyrningsafgifter. Sjömansfacket torde därför vara synnerligen lämpligt för att i mindre omfattning pröfva de blifvande åtgärder, som staten kan anse lämpliga för lösningen af denna stora och samhällsviktiga fråga.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som hade att pröfva denna motion, uttalade sig enhälligt mot motionärens yrkande på hyresafgifternas borttagande, men anslöt sig däremot lika enhälligt till de alternativa yrkandena om utredning angående en maritim arbetsförmedling med anknytning till sjömanshusen och upprättandet af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa. Äfven Andra kammaren anslöt sig sedermera till detta af utskottet framburna yrkande.

Första kammarens andra tillfälliga utskott afstyrkte emellertid förslaget med reservation af herr Pers. Vid ärendets behandling i Första

kammaren gafs välvilligt understöd åt den af Andra kammaren företrädda meningen af talare från olika partier, men vid den slutliga voteringen föll den dock med 44 röster mot 77.

Med stöd af de välvilliga uttalanden, som då gjordes, tager sig undertecknad friheten att ännu en gång utan nya motiveringar återupprepa denna motion, med de begränsade yrkanden, som af Andra kammaren förut blifvit godkända.

Såsom i motionen framhålles väckte herr Lindley vid 1911 års riksdag en motion, nr 190 i Andra kammaren, af delvissamma innehåll som den nu förevarande. För nämnda motions motivering i de delar, som nu återupptagits, är i förevarande motion redogjort.

Historik.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, till hvilket herr Lindleys motion remitterades, anför i sitt utlåtande bland annat följande i fråga om en till sjömanshusen knuten maritim arbetsförmedling:

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott 1911.

Det torde svårligen kunna förnekas att, så som denna sjömanshusombudsmannen åliggande skyldighet (att förmedla arbetsanställningar för sjömän) hittills tillämpats, effektiviteten och nyttan för vederbörande varit ringa, hvarjämte verkligt missbruk äfven kunnat i vissa fall påvisas.

Emellertid kunna sjömanshusen alltjämt anses vara organ, lämpade att förmedla en dylik verksamhet på grund af den dem åliggande skyldigheten att föra förteckning öfver inskrifna sjömän, och emedan dessa både för lyftande af intjänt hyra och af vana inställa sig vid sjömanshusen.

För vinnande af största effektivitet bör emellertid en samverkan mellan rikets samtliga sjömanshus äga rum, så att till alla lämnas regelbundna meddelanden om platstillgång och platssökande. Anställningarna inom sjömansyrket afse nämligen i de flesta fall en så pass lång tidsperiod, att det kan förutsättas, att den platssökande gärna skulle begifva sig från en ort till en annan, om han hade garanti att där kunna omedelbart inmönstra. För en rätt organisation och skötsel af denna verksamhet skulle det enligt utskottets mening vara nödigt, att den af staten tillsatte arbetsförmedlingsinspektören finge i uppdrag, att dels tillhandagå med upplysningar och råd vid en sådan organisation inom sjömanshusen, och dels efter genomförandet öfver verksamheten utöfva liknande tillsyn som vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, hvarigenom äfven ett samarbete mellan dessa senare och sjömanshusen kunde

i berörda hänseende åvägbringas. Den platsförmedling, som på detta sätt skulle handhafvas af sjömanshusombudsmännen, bör enligt utskottets mening, i likhet med hvad som äger rum vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, ombesörjas afgiftsfritt.

Beträffande motionärens förslag om inrättande af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa anför utskottet bland annat:

För en sådan kassas ekonomiska existens torde som regel böra förutsättas en anslutning från ett flertal yrkesområden med af hvarandra oberoende verksamhet, hvars fluktuationer kunna förutsättas inträffa på olika tider. Emellertid måste erkännas, att sjöfolket i flera afseenden intaga en särställning i jämförelse med öfriga yrkesarbetare. Så måste förutsättas, att sättet för deras anställande och yrkets utöfvande måste förorsaka dem momentant återkommande arbetslöshet, medan deras yrke med däraf föranledd årslång vistelse på sjön gör dem obekanta med förhållandena på land och försvårar deras möjligheter till anskaffande af tillfälligt arbete under tidsperioder mellan afmönstring och möjlig ny inmönstring, perioder, som dels kunna bero af allmänna fraktförhållanden, dels af vårt klimats växlingar. Sjöfolket torde äfven mer än andra yrkesarbetare vara utsatta för dylika ofta påkommande kortare perioder af oförvårdad arbetslöshet, hvarför fog synes föreligga för ett ordnande af arbetslöshetsförsäkring för deras vidkommande före öfriga yrkesarbetare.

Genom erläggande af den för sjömännen fastställda hyresafgiften och det som konsekvens däraf följande understöd, som af sjömanshusen utbetalas under vissa förhållanden, hafva myndigheterna redan sedan lång tid tillbaka sökt genom själfhjälps från sjömännen i vissa fall ordna för deras framtid, hvarvid understöd lämnats af staten genom bidrag till sjömanshusen.

Man torde vara berättigad antaga, att, efter de uttalanden som gjorts från olika kommittéer och ämbetsverk, fördelningen af understöd från sjömanshusen kommer att för framtiden bättre afvägas med hänsyn till proportionen af de hyresafgifter, som erläggas af de olika kategorier, som understödstagarna representera. Därvid kommer den nu af sjöfolket erlagda hyresafgiften att fullt motsvaras af åtnjuten förmån, i det enligt kommerskollegii uppgifter understöden år 1908 tillhoppa uppgingo till i rundt tal 238,000 kronor, medan hyresafgifterna samma år belöpte sig till sammanlagdt omkring 124,000 kronor. Det framgår häraf att, om en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjöfolk skulle ordnas, densamma kräfver ökade afgifter från sjöfolkets sida, något som motionären äfven

beaktat, då han säger, att sjöfolket säkerligen icke skulle hafva något emot att öka den nu obligatoriskt utgående procenten till sjömanshusen, om de härigenom kunde garanteras ett säkert stöd vid eventuellt inträffad arbetslöshet.

Grunden för en sjöfolkets självhjälpsverksamhet är som förut anförts redan lagd, och mycket talar för ett fortsatt byggande på denna grund.

Yrkets beskaffenhet och den däraf kanske beroende allmänna karaktären hos sjöfolket synes kräfvä, att afgifter för ett dylikt ändamål blifva obligatoriska. Det torde äfven vara själfallet att, om en dylik försäkringskassa skulle anordnas och förvaltas af sjömanshusen, denna kassas räkenskaper skulle föras skilda från sjömanshusens öfriga räkenskaper. Utskottet håller före, att en dylik kassa skulle vara till verkligt gagn och att den bör kunna till viss del bildas genom ökning af hyresavgifterna. De understöd, som från denna kassa skulle utgifvas, böra då endast tillfalla sjömän, som iråkat oförvålad arbetslöshet, hvarjämte viss maximitid för dylikt understöds åtnjutande bör fastställas. Såväl hyresavgifternas ökade belopp som normerna för understödets utdelande torde lämpligen kunna ingå i respektive paragrafer i blifvande förordning om sjömanshusen.

Utskottet tillstyrkte en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag, dels till inrättande af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling och dels till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Vid behandlingen i Andra kammaren af herr Lindleys motion framhölls gentemot utskottet dels rörande den begärda arbetsförmedlingen, att den vore obehöflig, sedan Sveriges redareförening upprättat en arbetsförmedling, hvilken visat sig fungera väl, dels rörande den ifrågasatta arbetslöshetsförsäkringskassan, att arbetslösheten icke vore mer svårartad för sjöfolket än för andra yrkesgrupper, att frågan om en förbättrad pensionering för sjöfolket skulle kunna komma att förryckas genom de föreslagna åtgärderna samt att en hel del af sjöfolket möjligen skulle afstå från att söka anställning på annat håll, därest det funnes en försäkringskassa att anlita. Häremot genmälles bland annat, att en platsförmedling, ordnad uteslutande af arbetsgifvarne själfva vore olycklig, om och när strider uppstå mellan arbetsgifvare och arbetare, att pensioneringen och arbetslöshetsförsäkringen vore frågor, som icke hörde samman, samt

*Andra kam-
marens debatt
1911.*

att sjömännen mer än andra hafva svårt att i förväg sörja för sina platser.

Kammaren beslöt med 72 röster mot 63 att bifalla utskottets hemställan.

*Första kam-
marens andra
tillfälliga
utskott 1911.*

Första kammarens andra tillfälliga utskott anför i sitt utlåtande bland annat följande:

Kungl. Maj:t har den 25 november 1910 dels utfärdat nådig kungörelse angående understöd af statsmedel för åren 1910 och 1911 till befrämjande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket, dels ock förordnat, att för den närmaste handläggningen inom kommerskollegium af ärenden rörande den offentliga arbetsförmedlingen samt af statistiken angående förmedlingsverksamheten och arbetsmarknadens läge äfvensom för verkställande af inspektion af de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket skall från och med ingången af år 1911 tillsvidare hos kollegium anställas en tjänsteman med benämningen arbetsförmedlingsinspektör.

Enligt nyssberörda nådiga kungörelse må understöd tilldelas arbetsförmedlingsanstalt endast under förutsättning att arbetsförmedlingen afser *allt slags arbete* för såväl män som kvinnor samt i regel icke medför några särskilda kostnader för arbetsgifvare och arbetare, som anlita densamma.

Lägger man härtill att, enligt hvad af diskussionen i denna fråga i Andra kammaren synes framgå, den i motionen omförmälda Sveriges redareförenings platsförmedlingsbyrå åtminstone för det närvarande arbetar på ett tillfredsställande sätt, torde häraf följa, att något verkligt behof icke förefinnes att nu begära utredning och förslag för inrättandet af en särskild till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling.

Vidkommande slutligen frågan om en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa, som skulle garantera ett säkert stöd vid eventuellt inträffad arbetslöshet, erinrar utskottet om, att då fråga i Första kammaren under sistlidet års riksdag förevar om en skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslöshetsförsäkring m. m., Första kammaren — sedan dess första tillfälliga utskott, med erkännande af den stora betydelse frågan om bekämpande af arbetslösheten och dess vådor ägde, förklarar sig anse, att den säkerligen vidtomfattande utredningen af detta spörsmål ej borde företagas, förrän frågan om ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen först blifvit löst samt kostnaden härför sålunda kunde öfverskådas — utan diskussion biträdt sitt utskotts förslag.

Utskottet, som ej delar den af motionären och Andra kammarens utskott uttalade åsikt, att det för sjömän skulle vara svårare än för andra att skaffa sig tillfälligt arbete, och att däraf skulle betingas »fog för ett ordnande af arbetslöshetsförsäkring för deras vidkommande före öfriga yrkesarbetare», anser skäl icke förefinnas för Första kammaren att, särskildt hvad sjöfolket beträffar, frångå sin vid sistlidet års riksdag uttalade åsikt angående arbetslöshetsförsäkringen i allmänhet.

Utskottet hemställde, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Pers hade i afgifven reservation yrkat, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens beslut.

Vid frågans behandling i Första kammaren bifölls utskottets hemställan med 77 röster mot 44.

*Första kam-
marens beslut
1911.*

På grund af första kammarens afslag hade frågan sålunda förfallit.

Såsom redan i utskottsutlåtandena vid 1911 års riksdag framhållits, hade de af Kungl. Maj:t den 15 oktober 1897 utsedde kommitterade, som fått sig uppdraget att bland annat omarbета förordningen angående sjömanshusen, den 18 maj 1907 aflämnat sitt betänkande med förslag till förordning angående sjömanshusen i riket samt besättnings å fartyg på och afmönstring m. m., öfver hvilket förslag kommerskollegium den 9 januari 1911 afgifvit infor dradt yttrande. Den nya förordningen utfärdades den 13 juli 1911.

*Kungl. förord-
ningen angä-
ende sjömans-
hus m. m.
den 13 juli
1911.*

I denna nu gällande förordning har sjömanshusombudsmannens åligganden i fråga om arbetsförmedling för sjöfolk i § 11, mom. 1 erhållit följande formulering: Sjömanshusombudsmannen åligger »att föra förteckning öfver sjöfolk af olika grader, som anmäler sig till erhållande af sjötjänst, samt afgiftsfritt dels meddela fartygsredare och befälhafvare, som önska förhyra sjöfolk, anvisning å tjänstsökande jämte de upplysningar angående deras föregående tjänstgöring, som äro att tillgå vid sjömanshuset, dels tillhandagå sjöman med upplysning om till buds stående sådan tjänst.» Beträffande denna § hafva ofvan nämnda kommitterade i sin motivering anført: »Kommitterade ha ansett, att, till underlättande för fartygsbefälhafvare och redare att förhyra sjöfolk samt för ledigt sjöfolk att erhålla hyra, bör bland de åligganden, som skola tillhöra sjömanshusombudsman, upptagas att föra förteckning öfver tjänstsökande sjöfolk samt meddela redare och befälhafvare anvisning å och upplysning om sådant sjöfolk. Å några orter, där sjöfolk till större

antal plägar uppehålla sig, lära visserligen finnas personer eller inrättningar, som förmedla förhyrning af sjöfolk, och vid åtskilliga sjömanshus torde biträde med sjöfolks förhyrning lämnas af ombudsmannen eller någon annan vid sjömanshuset anställd person, men en sådan förmedlande verksamhet synes böra tillhöra vederbörande sjömanshus genom dess ombudsman såsom ett tjänsteåliggande för denne och utan att de, som för ändamålet vända sig till honom, betungas med afgift härför.» Kommerskollegium anför rörande samma sak i sitt ofvan åberopade yttrande: »tvifvelsutän hafva sjömanshusen eller måhända rättare den vid dem anställda personalen redan hittills inlagt ej ringa förtjänster såsom förmedlare mellan arbetsgifvare och arbetstagare inom hithörande område, men är dock att märka, att åtminstone i många fall någon, om ock jämförelsevis obetydlig, ersättning härför betingats. Å andra sidan torde ej kunna bestridas, att den från sjömanshusen utgående verksamheten på sagda område varit i stort sedt tämligen planlös. Kollegium föreställer sig, att ett vida bättre resultat skall kunna uppnås, därest samarbete anordnas mellan sjömanshusen inbördes och verksamheten i en eller annan form anknytes till den öfriga offentliga arbetsförmedlingen i riket», samt vidare: »sedan numera en särskild arbetsförmedlingsinspektör blifvit tillsatt, har denne själfvallet att ägna sin uppmärksamhet åt dessa förhållanden och föreslå å sjömanshusens verksamhet å detta område de åtgärder till främjande af förevarande slags arbetsförmedling, som kunna finnas tjänliga».

Rörande det understöd, som sjöman kan erhålla från sjömanshusen, bestämmes i den nya förordningens § 18 följande:

»Har sjöman, som är eller varit inskrifven vid sjömanshus och erlagt hyresafgift, under anställning å svenskt handelsfartyg ådragit sig sådan kroppsskada eller sjuklighet eller ock iråkat den ålderdomsbräcklighet, att han ej vidare kan göra sjötjänst, och är han i torftiga omständigheter, vare han berättigad att från det sjömanshus han tillhör eller senast tillhört erhålla ett efter hans nödtorft och sjömanshusets tillgångar lämpadt årligt understöd.» — — — »Sådant understöd må ock, dock allenast där synnerligen behjärtansvärda omständigheter äro för handen, kunna af vederbörande sjömanshusdirektion tilldelas sjöman, ändå att han ej enligt hvad ofvan sägs är berättigad därtill, eller ehuru han i registret antecknats hafva rymt från tjänst å svenskt handelsfartyg.» — — — »Tillfälliga mindre understöd till behöfvande sjöman eller sjömäns änkor och barn må kunna af sjömanshusdirektionen efter omständigheterna utdelas.»

Frågan om ordnandet af arbetsförmedling för sjöfolk har varit föremål för behandling i samband med förslaget om upprättande af en enhetlig socialförvaltning — socialstyrelsen. I sitt den 18 november 1911 afgifna betänkande rörande nämnda fråga yttra kommerskollegii-kommittén och departementalkommitterade om arbetsförmedling för sjömän bland annat följande:

Socialstyrelsen och arbetsförmedlingen för sjöfolk.

»I detta sammanhang bör jämväl erinras om den betydelsefulla uppgift på arbetsförmedlingens område, som tillkommer sjömanshusen. Redan enligt tidigare bestämmelser skulle dessa institutioner, hvilka hufvudsakligen äro afsedda för besättnings å fartyg på- och afmönstring, jämväl tillhandagå med hjälp och anvisningar, som kunde lända till avslutande af arbetsaftal. Denna sida af sjömanshusens verksamhet synes emellertid icke blifvit väl tillgodosedd, hvarför ock kommerskollegium i utlåtande den 9 januari 1911 öfver särskilda kommitterades den 18 maj 1907 afgifna förslag till ny förordning om sjömanshusen m. m. fäste uppmärksamheten på behovet af mera effektiva åtgärder i detta syfte.» Kommittéerna anföra därpå den nu gällande förordningens bestämmelser i detta afseende och fortsätta sedan: »I sitt nysberörda utlåtande framhöll kommerskollegium vidare, att denna gren af arbetsförmedlingen borde ställas i närmare samband med den offentliga arbetsförmedlingen i öfrigt. En sådan anordning synes förevarande kommittéer vara så mycket lämpligare, som det redan nu lifliga utbytet af arbetskraft mellan sjömansyrket och öfriga yrken, hvilket utbyte otvifvelaktigt tenderar att ytterligare ökas, endast härigenom kan behörigen tillgodoses. Då en sådan nära samverkan torde kunna effektivt anordnas genom samråd med det organ för sjöfarten, till hvilket sjömanshusens verksamhet fortfarande bör förläggas, anse kommittéerna icke för närvarande nödvändigt att från sjömanshusens verksamhet helt afskilja denna gren.»

Sedan Kungl. Maj:t den 30 december 1911 tillkallat särskilda sakkunnige för att inom civildepartementet biträda med utredning angående inrättande under civildepartementet af en särskild socialstyrelse, afgåfvo dessa sakkunnige i februari 1912 promemoria i ämnet och anföra däri i fråga om sjömanshusens arbetsförmedling: »Med hänsyn till sjömanshusens betydelsefulla uppgifter på arbetsförmedlingens område samt deras andra funktioner af social innebörd (arbetsaftals ingående o. s. v.), hafva de sakkunnige tagit under öfvervägande frågan om att till socialstyrelsen förlägga den allmänna tillsynen öfver ifrågavarande institutioner. På grund af de redan i det föregående berörda säregna förhållandena inom sjömansyrket har det emellertid befunnits lämpligast att tillsvidare bibe-

hålla sjömanshusen och deras verksamhet under näringsförvaltningens ledning, dock med iakttagande att ärenden angående deras sociala uppgifter och särskildt arbetsförmedlingen handläggas i samråd med socialstyrelsen.»

Öfver nämnda sakkunniges förslag afgaf kommerskollegium den 28 februari 1912 utlåtande, hvori beträffande här förevarande fråga yttras: »Med afseende på den af sjömanshusen bedrifna arbetsförmedlingen har kollegium en från de sakkunnige afvikande mening, i det kollegium anser lämpligt, att densamma omedelbart ställes under öfverinseende af socialstyrelsen, som alltså skall hafva att bland annat meddela instruktioner angående denna gren af sjömanshusens verksamhet, särskildt i syfte att befordra dess anknytning till den offentliga arbetsförmedlingen.»

I Kungl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag, nr 108, angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, har kommerskollegii yrkande upptagits, i det departementschefen till statsrådsprotokollet anført: Hvad särskildt beträffar frågan om den af sjömanshusen utöfvade arbetsförmedlingen anser jag lika med kommerskollegium, att ledningen af densamma tillsammans med öfriga arbetsförmedlingsärenden bör helt öfverflyttas till socialstyrelsen, en åtgärd, som säkerligen bör vara ägnad att i hög grad underlätta ordnandet af hvad man kallat den »maritima arbetsförmedlingen».

Arbetsstatistiska undersökningar angående sjömansyrket.

Inom kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik pågår för närvarande en omfattande arbetsstatistisk undersökning angående sjömansyrket. Af de vid undersökningen använda frågeformulären framgår, att undersökningen kommer att lämna upplysningar om bland annat antalet sjömän, fördelade på olika specialiteter, om anställningsformerna för sjömännen (huru många som anstälts af befålet direkt, genom förmedling af sjömanshus, genom Sveriges offentliga arbetsförmedling, genom Sveriges redareförenings förhyrningskontor, genom annan fackorganisation och genom andra mellanhänder), om seglationstidens längd, om sysselsättning under öfriga delen af året, om aflönings storlek under seglationstiden och under öfriga delen af året, om hyresafgifternas belopp samt om medlemskap i sjuk-, begravnings- eller andra understödskassor.

Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen.

Frågan om allmän arbetslöshetsförsäkring har vid upprepade tillfällen varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet. Så väcktes år 1908 i Andra kammaren motion om utredning angående arbetslösheten samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska påföljder. Förslaget tillstyrktes

af vederbörande tillfälliga utskott, men blef af kammaren dock med ringa majoritet afslaget. Vid 1909 års riksdag upprepades motionen och blef då af kammaren bifallen. Första kammaren, till hvilken ärendet därefter hänsköts, afslog emellertid motionen. Samma öde rönt en liknande motion vid 1910 års riksdag.

Äfven utom Riksdagen har frågan om arbetslöshetsförsäkring varit föremål för behandling. Den allmänna fattigvårdskongress, som var samlad i Stockholm hösten 1906, och hvilken bestod af deltagare från hela landet till ett antal af öfver 900, hvaraf icke mindre än 436 kommunalombud, behandlade sålunda denna fråga och hemställde efter enhälligt beslut i skrifvelse till Kungl. Maj:t om utredning af de åtgärder, som borde vidtagas från det allmänna för främjande af arbetslöshetsförsäkring. I anledning af denna skrifvelse utarbetade riksförsäkringsanstalten på Kungl. Maj:ts uppdrag en redogörelse för frågans dåvarande läge i in- och utlandet.

Hela denna fråga om arbetslöshetsförsäkring har nu åter upptagits till behandling, sedan Kungl. Maj:t den 17 november 1911 beslutat, att inom eivildepartementet en utredning skall äga rum rörande arbetslöshetsförsäkringens utveckling samt nuvarande läge i utlandet och i Sverige.

Hvad först gäller frågan om inrättande af en till sjömanshusen knuten maritim arbetsförmedling har utskottet i likhet med Andra kammarens tredje tillfälliga utskott 1911 den uppfattningen, att sjömansyrkets säregna beskaffenhet nödvändiggör särskilda åtgärder i fråga om arbetsförmedling för detta yrkes arbetare, samt att sjömanshusen alltjämt måste anses vara organ, lämpade att förmedla en dylik verksamhet, bland annat därför att sjömännen både för lyftande af intjänt hyra och af vana inställa sig vid dem. Utskottet vill betona vikten af att denna arbetsförmedling handhafves af en *offentlig* institution, ej af den ena parten, exempelvis arbetsgifvarne, såsom för närvarande i hög grad är fallet. I öfverensstämmelse med hvad som framhölls i Andra kammarens debatt 1911, anser nämligen utskottet ett sådant förhållande, som att arbetsgifvareorganisationen ensam sköter arbetsförmedlingen, i och för sig olämpligt och vid kritiska tidpunkter, under det strid råder mellan arbetare och arbetsgifvare, synnerligen olyckligt. Sjömanshusombudsmännen böra icke heller tillåtas att samtidigt som de sköta den offentliga arbetsförmedlingen vara ombud för Sveriges redareförening och ombesörja denna förenings förhyrningsverksamhet.

*Utskottets
yttrande*

Emellertid ha sedan förevarande frågas föregående riksdagsbehand-

ling flera omständigheter inträffat, som ställa densamma i ett delvis nytt ljus. Så har den 13 juli 1911, som ofvan omnämnts, utkommit ny förordning angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och afmönstring m. m. I denna nya förordning har, såsom framgår af ofvan meddelade referat, gifvits en bättre precisering af sjömanshusens uppgift som arbetsförmedlingsanstalter. Men äfven om efter den formulering, sjömanshusombudsmannens åligganden i detta afseende nu erhållit, hvad motionären åsyftat icke kan anses vara i hufvudsak vunnet, torde detta dock blifva förhållandet, i samma mån den nära anknytning till den offentliga arbetsförmedlingen i öfrigt, hvarom förhandlats i samband med frågan om upprättande af en socialstyrelse, blir förverkligad. Om, såsom i den kungl. propositionen angående socialstyrelsen föreslagits, sjömanshusens arbetsförmedling omedelbart ställes under öfverinseende af socialstyrelsen, som alltså skall hafva att bland annat meddela instruktioner angående denna gren af sjömanshusens verksamhet, särskildt i syfte att befordra dess anknytning till den offentliga arbetsförmedlingen, så har därmed enligt utskottets mening frågan om en offentlig arbetsförmedling för sjöfolket erhållit en tillfredsställande lösning.

Utskottet finner sig för den skull sakna anledning tillstyrka kammaren att bifalla första punkten af motionärens hemställan.

Beträffande motionärens hemställan i andra punkten om inrättande af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa, vill utskottet i likhet med Andra kammarens tredje tillfälliga utskott 1911 framhålla som sin uppfattning, att sjömansyrket intar en sådan särställning i fråga om momentant återkommande arbetslöshetsperioder, beroende på sättet för sjömannens anställande och yrkets utöfvande, samt beträffande svårigheterna att under dessa perioder erhålla annat arbete m. m., att särskilda åtgärder för detta yrke ensamt och före andra yrkesgrupper kunna anses befogade och lämpliga. Utskottet vill dock i detta sammanhang betona, att åtgärderna för att lösa sjöfolkets arbetslöshetsförsäkringsfråga icke böra få i något afseende inverka hindrande eller försenande på arbetet för att ordna den allmänna arbetslöshetsförsäkringen, och utskottet kan icke dela motionärens uppfattning, att sjömansfacket borde kunna bli ett lämpligt område för att i mindre omfattning pröfva de blifvande åtgärderna för den allmänna arbetslöshetsförsäkringen. Just därför att sjömansyrket är i så många afseenden olika andra yrken, kunna på detta område förhållandena ordnas, innan man hunnit bli färdig med arbetslöshetsfrågan i dess helhet, men däraf följer också, att de erfarenheter,

som på detta område vinnas, icke utan vidare kunna anses bli vägläddande för liknande åtgärder inom andra yrkesgrupper.

Såsom det främsta skälet för ett omedelbart ordnande af sjöfolkets arbetslöshetsförsäkring vill utskottet framhålla, att man på detta område redan nu har ett underlag för en arbetslöshetsförsäkringskassa i sjömanshusens organisation och i de af sjömännen erlagda hyresafgifterna. Ifrågasvarande hyresafgifter erläggas, enligt den ofvan omnämnda nya förordningen, vid afmönstring af befälhafvare samt hvar och en af besättningen med en procent af deras under tiden från påmönstringsdagen förtjänta lön eller hyra.

De särskilda sjömanshusen för hvarje år tillhandakommande hyresafgifter skola redovisas till kommerskollegium före den 1 februari nästföljande år för att därefter af kollegium på så sätt fördelas, att hyresafgiften tillfaller det sjömanshus, där sjömannen, som erlägger afgiften, är inskrifven, men, om han ej är inskrifven vid svenskt sjömanshus, det sjömanshus, inom hvars distrikt fartyget, hvarå hyran förtjänats, har sin hemort.

Såsom ofvan omnämnts, erhålla sjömännen redan nu understöd i en eller annan form från sjömanshusen, Dessa tillfälliga, mindre understöd kunna emellertid uppenbarligen alls icke ersätta den verkliga försäkring mot arbetslöshet, som i motionen ifrågasättes.

Ett ytterligare skäl för att nu upptaga sjöfolkets försäkringsfråga förefinnes enligt utskottets mening i den pågående arbetsstatistiska undersökningen angående sjömansyrket. Genom denna undersökning torde, som af den ofvan meddelade redogörelsen framgår, erhållas nödigt underlag för de ekonomiska kalkyler och de öfriga utredningar, som erfordras för igångsättande af en arbetslöshetsförsäkring för sjöfolket. Det vore uppenbarligen lämpligt, om en eventuell utredning rörande arbetslöshetsförsäkring för sjöfolket företoges i nära samband med den utredning om sjömansyrket, som redan pågår inom kommerskollegium.

Angående frågan om huru kostnaderna för en sjöfolkets arbetslöshetsförsäkringskassa skola fördelas, vill utskottet som sin mening framhålla, att desamma gifvetvis till någon del kunna och bära täckas genom en mindre förhöjning af hyresafgifterna. Själffallet måste vidare staten på ett verksamt sätt äfven ekonomiskt bidra till frågans lösande, hvarjämte äfven arbetsgifvarne bära åläggas skyldighet att ekonomiskt understödja en dylik kassa.

Såsom en särskild fördel vill utskottet framhålla, att genom försäkringskassans omhänderhafvande af sjömanshusen samma institution

kommer att sköta såväl försäkringen som arbetsförmedlingen, hvarigenom bör kunna åstadkommas effektiva garantier mot sådana eventuella missbruk af försäkringskassan, om hvilka farhågor uttalats vid ärendets behandling i Andra kammaren 1911. Det får ju nämligen förutsättas, att de bägge grenarna af sjömanshusens sociala verksamhet ständigt hållas i intim rapport med hvarandra.

Hvad slutligen beträffar den ifrågasatta kassans ställning till förvaltningen, vill utskottet endast erinra om denna försäkrings samband med den sociala försäkringen i öfrigt. Om, såsom nu föreslagits, den sociala försäkringen i dess helhet kommer att handhafvas af den blifvande socialstyrelsen, torde den lämpligaste ordningen blifva, att äfven arbetslöshetsförsäkringskassan för sjöfolket ställas under socialstyrelsen. I ofvan omnämnda betänkande af kommerskollegiikommittén och departementalkommittéerna häfdas också samma uppfattning. Kommittéerna yttra nämligen, att »om och när s. k. arbetslöshetsförsäkring kan komma att i en eller annan form omhändertagas eller vinna understöd af statsmakterna i vårt land, handläggningen af hithörande ärenden måste vara att hänföra till den enhetliga socialförvaltningen». En sådan anordning är äfven ur den synpunkten fördelaktig, att på så sätt det samarbete vore lättast att få till stånd, som i alla händelser bör äga rum mellan arbetslöshetsförsäkringskassan och sjöfolkets egen samt den offentliga arbetsförmedlingen i öfrigt.

Utskottet får på grund af hvad sålunda anförts hemställa,

att Andra kammaren, med afslag å hvad motionären i förevarande motion hemställt rörande inrättande af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling, ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranleder, om förslag till inrättande af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Stockholm den 12 april 1912.

På utskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.